

Голуб Н.Б.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу навчання української
мови та літератури Інституту
педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

КОМПЕТЕНТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УЧНІВ ЛІЦЕЮ (РІВЕНЬ СТАНДАРТУ)

Концепція «Нова українська школа» пропонує тригранну модель випускника школи – особистість, патріот та інноватор. Кожен навчальний предмет має виважувати свої змістові, педагогічні й дидактичні ресурси на спроможність досягти таких результатів. Щоб успішно реалізувати мету й завдання, потрібно забезпечити розвиток особистості, що виявляється в якісній зміні її діяльності.

Особистісна парадигма передбачає організацію освіти, зосереджену на особистості учня, його самобутності, унікальності, неповторності, суб'єктивності. Здобувши освіту, кожен підліток має усвідомлювати себе, свої властивості, схильності, бути обізнаним із багатьма суспільними процесами, усім, що його оточує, уміти оцінювати (критично мислити) й на основі системного критичного мислення формувати систему ставлень.

З огляду на перелік компетентностей, освіту та її суб'єктів розглядають як засоби формування здорового громадянського суспільства. Отже, наші випускники мають вплинути на суспільство, долучатися до його процесів, бачити своє місце в ньому.

Недоліками багатьох чинних підручників є зосередження на академічних досягненнях. Це означає, що мірилом досягнень з української мови досі є здатність запам'ятати й відтворити правило, записати без помилок слово чи речення, утворити граматичну форму, навіть відредагувати, а не мовна практика, досвід послуговування мовою різних сферах.

Підручники авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України (Голуб Н., Горошкіна О., Новосьолова В.) вирізняються концептуально. До основних компетентнісних характеристик відносимо такі:

1. В основі підручника – концепція компетентнісно орієнтованого навчання української мови. Оскільки будь-яка компетентність контекстна, автори пропонують моделі ситуацій, варіанти контекстів, сприятливих для формування й вимірювання сформованості компетентностей.

2. Посилення соціокультурного вектора, що є орієнтиром у доборі текстів, які своїм змістом дають змогу задіяти світоглядно значущі культурологічні, суспільні важелі,

занурити учнів (хай у штучний) контекст сучасних викликів і поставити в ситуацію вибору, формуючи готовність до них.

4. З огляду на те, що мовними досягненнями XXI століття визнано значний словниковий запас, критичний аналіз прочитаного/почутого матеріалу; спілкування за допомогою різноманітних медіа; формування й захист власної думки; поставлення продуманих запитань; ведення конструктивної дискусії [1, с. 139], у кожному параграфі вміщено постійну рубрику «Слово дня» для збагачення активного словника учнів питомою українською лексикою. Комплексні вправи на основі текстів передбачають критичний аналіз прочитаного, висловлення власних думок і формування системи ставлень, активне обговорення життєво важливих проблем.

5. Підручник спрямований на ціннісно-емоційний розвиток, формування внутрішньої мотивації, осмислення дієвості кожного слова (впливовість слова, слова-конфліктогени, цілющість, естетика слова).

6. Креативний характер завдань. Психологи називають креативність джерелом сенсу життя. По-перше, тому, що саме креативність породжує більшу частину того, що цікаво, важливо і властиво людині. По-друге, креативність прекрасна тим, що беручи участь у творчому процесі, ми відчуваємо, що живемо насичено. Саме креативність дає людині натхнення, почуття близьке до відчуття ідеальної самореалізації. Креативність залишає нам результат, що робить наше життя багатшим і складнішим [2].

7. Проекція на формування інноватора. Ураховуємо головні риси успішного інноватора (за Т. Вагнером): допитливість (*звичка ставити правильні запитання з метою досягнення повного розуміння, усвідомлення*); співробітництво (*починається з уміння слухати і вчитися в того, хто має інший досвід і навички*). асоціативне або інтегративне мислення; схильність до активних дій та експериментування. На формування їх автори пропонують індивідуальну, парну й групову роботу, моделюють ситуації, у яких необхідно заявити про своє ставлення, прийняти рішення, взяти на себе відповідальність.

На особистісний розвиток школярів спрямовано матеріали додатків, що містять елементи програми саморозвитку, структурні компоненти параграфів (цілевизначення і рефлексія), тексти і домашні завдання на вибір тощо.

Загалом підручник скеровано на 4 показники рівнів сформованості ключових компетентностей учнів: когнітивний, ціннісний, емоційний і поведінковий, що вивищує його з-поміж інших і дає підстави називатися інноваційним підручником.

Список літератури

1. Вагнер Т., Дінтерсміт Т. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до життя /пер. Н. Борис. К.: Наш формат. 2017. 312 с.

2. Чиксентмихайи М. Креативность. Поток и психология открытий и изобретений. [Пер. с англ. И. Ющенко]. М.: Карьера Пресс. 2013. 528 с.